

Ανάπτυξη Επιθυμητής Συμπεριφοράς Στη Σχολική Τάξη

Ελισάβετ Γεωργίου D.Ed.-M.A.

Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε.

«Ουδείς εκών κακός»

Σωκράτης

Εάν ανατρέξουμε στην ιστορία της σχολικής μάθησης, θα δούμε ότι από αρχαιοτάτων χρόνων αναφέρονται προβλήματα μη επιθυμητής συμπεριφοράς από κάποιους μαθητές. Το φαινόμενο αυτό συνεχίζεται στο πέρασμα των χρόνων, θα λέγαμε μάλιστα ότι σήμερα συνιστά ένα έντονο πρόβλημα.

Οι εκπαιδευτικοί, όσο επιτυχημένοι κι αν είναι, έρχεται η στιγμή που δεν ξέρουν πώς να αντιμετωπίσουν ένα πρόβλημα που παρουσιάζεται στην τάξη ή πώς να συμπεριφερθούν σε κάποιο μαθητή. Αυτές οι περιπτώσεις μπορεί να μην είναι πολύ σοβαρές, όμως πολλές φορές απορρυθμίζουν το σχολικό έργο.

Έτσι το σχολείο προσπαθεί, να διδάξει την επιθυμητή συμπεριφορά συστηματικά όπως κάνει και με τα διδακτικά αντικείμενα. «Η επιθυμητή συμπεριφορά είναι ένα είδος μάθησης, που αποκτάται σταδιακά και υπάγεται στη κοινωνική μάθηση».¹

Τα μέσα που χρησιμοποιεί μπορεί να είναι μεθοδευμένα, όπως η Διατύπωση Στόχων και Υποστόχων (Συμπεριφοριστική προσέγγιση), Οικοσυστηματική προσέγγιση² ή θετικές σαφείς και λογικές προσδοκίες που έχει ο δάσκαλος καταστήσει γνωστές στους μαθητές, καθώς βεβαίως και η επιβράβευση των θετικών μορφών της συμπεριφοράς.

Τα σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς μπορούν επίσης να μειωθούν:

- α) με τη διαμόρφωση ενός ευχάριστου και λειτουργικού περιβάλλοντος της τάξης
- β) τον προγραμματισμό και την καλή οργάνωση της διδακτέας ύλης και της διδασκαλίας και
- γ) τη δημοκρατική στάση του εκπαιδευτικού και τις καλές διαπροσωπικές σχέσεις δασκάλου και μαθητή.

---

¹ Ματσαγγούρας, Η. , «Η Σχολική Τάξη», Αθήνα 1998, σελ. 191

² MOLNAR B. LINDQUIST , «Προβλήματα Συμπεριφοράς στο Σχολείο», Ελληνικά Γράμματα Α' έκδοση, Αθήνα 1995, σελ. 13

Μέσα όμως στην καθημερινή ζωή της τάξης και παρά τις παραπάνω θετικές προσπάθειες των εκπαιδευτικών εξακολουθούν να υπάρχουν προβλήματα ανεπιθύμητης συμπεριφοράς πολλώ μάλλον που τα παιδιά σήμερα παραμένουν περισσότερες ώρες στο σχολείο με το θεσμό του Πειραματικού Ολοήμερου Σχολείου και του Ολοήμερου Σχολείου.

Έτσι πρωταρχικά ο εκπαιδευτικός ο οποίος κατά κύριο λόγο καλείται να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα, πρέπει να διδάξει τους μαθητές να ελέγχουν τις ίδιες τις αντιδράσεις τους, με την **αυτοσυγκράτηση**. Η έρευνα έδειξε ότι αυτό επιτυγχάνεται με την ύπαρξη **σαφών κανόνων** και όχι βεβαίως της μορφής κηρύγματος, αλλά με σταδιακή διαύπλωσή τους και κατά προτεραιότητα με αφορμή τα διάφορα προβλήματα που αντιμετωπίζουν το σύνολο των μαθητών.

Πολλές φορές μέσα στην τάξη υπάρχουν παιδιά **ζωηρά και αφηρημένα**. Τα παιδιά αυτά, που αναστατώνουν την τάξη και δε τελειώνουν τις εργασίες τους, δεν είναι πάντοτε σκόπιμα απείθαρχα, αλλά μπορεί να εμφανίζουν **συμπτώματα ελλειμματικής προσοχής**. Οι μαθητές αυτοί ασκούν μικρό έλεγχο στο προβλημά τους, παρ'όλο που πραγματικά θέλουν να το ελέγξουν. Καλό είναι επομένως να τους δίνουμε εξατομικευμένες οδηγίες και να χωρίζουμε τις εργασίες τους σε μικρά μέρη. Η θετική ενίσχυση και όχι η τιμωρία θα μετριάσουν σιγά-σιγά το πρόβλημα.

Άλλοτε πάλι η τάξη αναστατώνεται από την **επιθετική συμπεριφορά** κάποιων μαθητών, που προκαλούν μ'αυτό τον τρόπο μεγάλη ανησυχία στους δασκάλους. Κάποια μορφή επιθετικότητας είναι φυσική, αλλά γίνεται προβληματική όταν είναι εξακολουθητική και παίρνει τη μορφή της εκδικητικότητας. Σ' αυτές τις περιπτώσεις μια σε βάθος συζήτηση με τα παιδιά θα ωφελήσει πολύ. Ακόμη ας τους δείξουμε εμπιστοσύνη. Ας τα κάνουμε να καταλάβουν ότι εμείς πιστεύουμε ότι είναι πάντα καλά παιδιά, που αξίζουν να έχουν την αγάπη μας, αν και δεν εγκρίνουμε κάποιες συμπεριφορές τους. Ας τα βοηθήσουμε επίσης να καταλάβουν ότι αντί να χρησιμοποιούν τα χτυπήματα ή τις βρισιές θα μπορούσαν να χρησιμοποιούν κοινωνικά αποδεκτές λέξεις για να εκφραστούν. Μπορούμε να τους πούμε: «Καλό είναι να λες στα άλλα παιδιά τι θέλεις. Αν τα παιδιά δεν ανταποκριθούν, τότε ζήτησε τη δική μου βοήθεια.»

Αν όμως, παρά τις προσπάθειές μας να τους δείξουμε καλύτερους τρόπους συμπεριφοράς, αυτά συνεχίζουν την ανεπιθύμητη συμπεριφορά, μπορούμε να τους επιβάλουμε τη λογική **συνέπεια των πράξεων** τους, π.χ. να μπουν δεύτεροι στη σειρά του παιχνιδιού, να δουλέψουν λίγο μόνα τους, κ.ά. Εφ' όσον και μ' αυτούς τους τρόπους

δεν υπάρξει τροποποίηση της συμπεριφοράς τότε μπορεί να επιβληθούν και κάποιες κυρώσεις. «Οι τελευταίες χρησιμοποιούνται ως παιδαγωγικά μέσα για την αντιμετώπιση των επίμονων προβλημάτων συμπεριφοράς»³.

Αντίθετη εικόνα μέσα στην τάξη αποτελούν τα παιδιά που είναι **ντροπαλά** και παρουσιάζουν μία **δειλία και απόσυρση**, φόβο, χαμηλή αυτοεκτίμηση και που παραμένουν στο περιθώριο. Για να βοηθήσουμε τα παιδιά αυτά να νοιώσουν ικανά και αποδεκτά, μπορούμε να τους δίνουμε ευκαιρίες συμμετοχής στα δρώμενα της τάξης, κάνοντας θετικά σχόλια, δείχνοντας υπομονή και σεβασμό στην ανάγκη τους να κινούνται με τους δικούς τους ρυθμούς. Ας τους αναθέσουμε δουλειές και υπευθυνότητες που μπορούν να τις διεκπεραιώσουν επιτυχώς⁴, π.χ. να παίξουν ένα μικρό ρόλο στο σκετς του σχολείου. Είναι σημαντικό να εμπλέξουμε και τους συμμαθητές τους στο ρόλο του εμπυχωτή των ντροπαλών παιδιών.

Άλλωτε πάλι τα παιδιά για να αποφύγουν την τιμωρία λένε ψέματα. Αυθόρμητα ψέματα που λέγοντα συχνά, δείχνουν ότι τα παιδιά αισθάνονται μεγάλη ντροπή για τον εαυτό τους. Καλό είναι να τα βοηθήσουμε να χτίσουν τη αυτοεκτιμήσή τους βλέποντας θετικά τις δυνατότητες του εαυτού τους και από την άλλη με την κατάλληλη συζήτηση και καθοδήγηση να καταλάβουν ότι τα ψέματα αποκαλύπτονται και ότι τότε τα πράγματα γίνονται χειρότερα.

Παλιότερα αλλά και σήμερα έχουμε παιδιά που νοιώθουν ότι κάτι τους λείπει, ενώ τα αλλά παιδιά έχουν ό,τι θέλουν. Νοιώθουν ότι αυτά είναι στερημένα και έχουν λιγότερη αγάπη, παιχνίδια ή χρήματα απ' ό,τι οι συμμαθητές τους. Γι' αυτό προσπαθούν να αποκτήσουν ό,τι τους λείπει παίρνοντας κάτι από αυτούς. Δεν είναι η λύση να τα προσβάλουμε ή να τα τιμωρήσουμε, αλλά να κουβεντιάσουμε μαζί τους και να τους δώσουμε τη στοργή και την αγάπη που δεν έχουν. Να ενισχύσουμε την αυτοεκτίμησή τους τονίζοντας τα διαμαντάκια που κι αυτά έχουν στον χαρακτήρα τους.

Μπορούμε να δώσουμε γενικά σε όλα τα παιδιά να καταλάβουν ότι τα **λάθη** και τα **σφάλματα** είναι ανθρώπινα και αναπόσπαστο κομμάτι της μάθησης. Ας τα βοηθήσουμε να νοιώσουν ότι δεν πειράζει κι αν αποτύχουν. Σημασία έχει η προσπάθεια και η απόκτηση περισσότερης ωριμότητας.

---

³ Μαρσαγγούρας, Η. , «Η Σχολική Τάξη», Αθήνα 1998, σελ. 261

⁴ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: Δημοτικό Σχολείο και Γονείς, Αθήνα 2000

Ακόμη στην τάξη που υπάρχει η **διαφορετικότητα**, ας καλλιεργήσουμε το σεβασμό σ' αυτή και ας βοηθήσουμε τα παιδιά να αναπτύξουν την **ενσυναίσθηση**⁵ κατονομάζοντας λεκτικά τα συναισθήματά τους. Με το κατάλληλα προγραμματισμένο από το δάσκαλο παιχνίδι και τις ομαδικές δραστηριότητες τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν φιλίες και να αμβλύνουν αισθήματα συντηπάθειας.

Σ'αυτά τα παιδιά που παραμένουν μέχρι το απόγευμα στο σχολείο ας δώσουμε πολλές δραστηριότητες ενδιαφέρουσες. Καλό είναι να αφήσουμε τα παιδιά να μιλήσουν και να κινηθούν την ώρα που ζωγραφίζουν και κάνουν τις χειροτεχνικές κατασκευές τους. Να αστείευτούν και να αλλάξουν ρόλους στο θεατρικό παιχνίδι. Να τραγουδήσουν και να χαρούν τη ώρα της μουσικής, να κάνουν το δάσκαλο και να δίνουν οδηγίες. Σε μία υγιή κι ευτυχισμένη τάξη είναι φυσικό να υπάρχει και λίγη φασαρία.

Μπορούμε να αναπτύξουμε την επιθυμητή συμπεριφορά στους μαθητές των σχολείων όταν εμείς οι δάσκαλοί είμαστε περισσότερο θετικοί μαζί τους παρά τιμωρητικοί. Χτίζουμε την αυτοεκτίμησή τους, όταν κάνουμε αυτό ένα σημαντικό μέρος της «διδασκτέας ύλης» μας. Ας μάθουμε τα παιδιά να γνωρίζουν ότι ο καθένας μας είναι διαφορετικός αλλά και σημαντικός. Ας διακρίνουμε την προσωπικότητα του παιδιού από την ανεπιθύμητη συμπεριφορά και ας μην ξεχνάμε ότι τα παιδιά συνειδητοποιούν κάποιες αρνητικές συμπεριφορές, όταν γνωρίζουν ότι κάποιος μεγάλος νοιάζεται γι' αυτά. Να γίνει συνείδησή μας ότι εμείς οι εκπαιδευτικοί μπορούμε να βοηθήσουμε τα παιδιά και να δημιουργήσουμε μία ποιοτική διαφορά στη ζωή τους, ακόμη κι αν κανένας άλλος δεν μπορεί.

---

⁵ Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας, Σειρά 1: Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο. Βιβλίο 1, σελ. 15

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

1. Βουϊδάσκης, Β. «Η επιθετικότητα σαν κοινωνικό πρόβλημα στην οικογένεια και το σχολείο.», Αθήνα 1987, εκδ. Γρηγόρη.
2. Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας, Σειρά 1:
«Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο.» Βιβλίο 1.
Αθήνα 2001
3. Ματσαγγούρας, Η. «Η Σχολική Τάξη», Αθήνα 1998
4. MOLNAR B. LINDQUIST, «Προβλήματα Συμπεριφοράς στο Σχολείο»
Επιμέλεια Α. Καλαντζή-Αζίζι, Ελληνικά Γράμματα Α' εκδοση,
Αθήνα 1995
5. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: «Δημοτικό Σχολείο και Γονείς», Αθήνα 2000
6. Herbert, M. «Ψυχολογικά Προβλήματα Παιδικής Ηλικίας»
Τόμοι Α' και Β', Αθήνα 1995: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα